
Suferințele Maramureșului interbelic sub lupa presei românești

Dan Horațiu VESCAN

Doctorand, Facultatea de Istorie și Filosofie,
Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

E-mail: horatiudanvescan@yahoo.com

Între 1918 și 1939, Maramureșul a cunoscut numeroase zbateri de natură: teritorială – prin faptul că, din 1920, frontiera a revenit pe râul Tisa, două treimi din pământul voievodal (6873 km pătrați) trecând sub administrația Cehoslovaciei – economică, prin izolarea celei mai mici provincii românești de restul teritoriului românesc, dar și socială, din cauza deplasării a numeroși tineri în celelalte regiuni ale țării sau în străinătate, pentru a scăpa de sărăcie. Presa românească din Maramureș a reflectat asupra acestor dureri, grăitoare, în acest sens, fiind articolele din: „Gazeta maramureșană”, „Astra Maramurășului”, „Graiul Maramureșului”, „Acțiunea Maramurășană”, „Ecoul Maramureșului”, „Viitorul Maramureșului”, „Frontul Maramureșului” etc. În paginile acestor periodice erau aprig discutate subiecte precum: litigiile internaționale asupra granițelor Maramureșului, izolarea provinciei de România, salubritatea deficitară a zonelor urbane și rurale, igiena precară a locuitorilor, calamitățile naturale, șomajul, marginalii – cu referire la vagabondaj și comuniști, decăderea morală, jaful pădurilor, specula, înșelarea țăranilor, falimentul economic etc. În paginile următoare voi încerca să sintetizez toate aceste neajunsuri ale Maramureșului din perioada interbelică, filtrând avalanșa de informații oferite de presă, care, de cele mai multe ori, nu se limita să transmită sec informațiile, ci căuta vinovați acolo unde nu erau. Toate acestea, din cauza unor *parti-pris*-uri politice, economice sau de altă natură.

Maramureșul, provincie de frontieră, ar fi trebuit să tragă mai multe foloase de pe urma acestei situații, însă, se pare că, în perioada interbelică, aspectele negative își puneau mai mult amprenta pe viața de zi cu zi a locuitorilor săi. Astfel, contrabanda cu tot felul de produse afecta economia locală, existând adevărate bande care practi-

cau „acest meșteșug periculos și dăunător”.¹ Îndeletnicirea mai sus precizată atrăgea numeroși tineri fără ocupație, care pentru câțiva lei își periclita viitorul. Românii din Maramureșul istoric erau asaltați zilnic de o mulțime de aventurieri și gheșeftari străini, care dădeau adevărate lovituri asupra caselor și bunurilor localnicilor din Sighet, dar și în satele de graniță, profitând de multe ori de naivitatea acestora. Legătura cu Țara era greoaie, singurele căi de acces fiind calea ferată, care trecea prin Cehoslovacia și ajungea la Satu-Mare, după o călătorie lungă și costisitoare, respectiv șoseaua de la Borșa la Iacobeni ce lega Țara Voievozilor de Moldova. Scindat la masa verde, prin fixarea granițelor pe Tisa, Maramureșul își pierduse seva de viață, transformându-se în copilul vitreg și cerșetor al României Mari. Pierzându-și rosturile de tot, s-a transformat, fără să vrea, în „subiect de literatură întristătoare și miluit al opiniei publice”.²

Dezorganizat din punct de vedere economic, cu o populație de păstori fără teren de pășunat și bogății nevalorizate, Maramureșul și-a imprimat în România Mare, pecetea părăginirii.³ În acest context, imaginea satelor era una dezolantă, în multe locuri fiind surprinsă: sărăcia, șomajul, ura, neîncrederea și nedreptatea. În multe cazuri grajdul este așezat la stradă, iar casa mai spre grădină, grămada de gunoi este așezată chiar lângă șosea sau uliță, iar urina din aceasta se scurgea din abundență spre locurile publice. Locuințele erau mici, neaerisite, întunecoase cu ferestre reduse și lipite, în care iarna își făceau loc și vitele. Serviciul sanitar lipsea, oamenii cuprinși de tot felul de boli, apelând la leacuri băbești. În plus, țăranul se hrănea prost, mâncarea de bază fiind mămăliga cu brânză sau lapte, cartofii și fasolea. Ouăle, animalele, laptele, smântâna erau duse spre vânzare, la oraș, iar cu banii obținuți, țăranii își cumpărau „pământ și iar pământ, constituind pentru el singurul bun și izvor de bogăție pentru care este în stare să-și sacrifice sănătatea și viața”.⁴ Felul în care lucrează pământul și uneltele au rămas primitive, țăranul fiind refractar la noile metode moderne de practicare a agriculturii. Se pleca de la premisa că acesta ducea tot greul țării, și orice ar face, oricât s-ar zbate, nu putea ieși din criză. Situația descrisă s-a datorat: hoției, fraudelor în lanț, luptelor între partidele politice, rivalităților prostești, superficialității, dar și indolenței conducătorilor vremii.

În ce privește orașul Sighet, în perioada interbelică, acesta nu dispunea de ape ducte, canalizare, străzi pavate,⁵ salubritate. Numărul locuitorilor a crescut, iar dacă înainte de primul război mondial, multe familii obișnuiau să trăiască în case cu cinci sau șase camere, în perioada interbelică acestea se mulțumeau cu locuințe cu două sau

1 Mihail Marina, „Viața la frontiere”, *Astra Maramureșului*, an I, nr. 10, Sighet, decembrie 1927, p. 3.

2 Idem, „Bogățiile unui ținut sărac”, *Astra*, anul III, nr. 4, Sighet, 20 ianuarie 1933, p. 1.

3 *Ibidem*.

4 Ion T. Borca, „Situația dezastruoasă a satelor”, *Graiul Maramureșului*, anul VI, nr. 179, Sighet, 31 ianuarie 1937, p. 3.

5 Dr. Ion Chiș, „Necesitatea salubră”, *Graiul Maramureșului*, anul III, nr. 31, Sighet, 23 martie 1934, p. 6.

trei camere. Cei săraci erau nevoiți să stea aglomerăți, câte 8-12 persoane într-o singură încăpere, igiena acestora fiind una precară. O bună parte a puțurilor de apă era infectată, analiza chimică dovedind acest lucru.⁶ Toate acestea au dus în numeroase rânduri la declanșarea unor epidemii de febră tifoidă, scarlatină, pojar, *influență* și tuberculoză. Mortalitatea infantilă a fost la cote alarmante, constituind a treia parte din numărul decedaților, la care, dacă, se adaugă numărul copiilor morți până la vârsta de cinci ani, se observă că numărul acestora ajunge la jumătate din totalul deceselor.⁷ Cauzele acestora sunt: debilitatea congenitală și problemele gastro-intestinale. Debilitatea copiilor era strâns legată de starea materială proastă a părinților. Femeile erau nevoite să lucreze tot timpul alături de bărbații lor la munca ogoarelor, neavând repaus nici măcar în timpul sarcinii. Apoi, alimentația proastă a nou-născuților duce de multe ori la moartea subită a acestora. Alcoolismul era răspândit în Maramureș, țăranul consumând frecvent băutura lui Bachus, „spirt contrafăcut îndulcit cu zahăr”.⁸ Deseori, medicii de circumscripție rurală au ținut conferințe, pe tema efectelor nocive ale alcoolului asupra organismului, dar crășmele clandestine jucau un rol important în ceea ce privește acest periculos flagel. Astfel, guvernul a luat măsuri împotriva fabricării spiritului de lemn, însă fără rezultate imediate asupra populației consumatoare.

Avuția cea mai de seamă a Maramureșului interbelic a fost, fără doar și poate, suprafața acoperită de păduri. O problemă spinoasă a acestei zone mirifice a fost și este jaful pădurilor, ea fiind călcată de tâlhari în cel mai barbar mod cu putință. Deși, așa cum am relatat mai sus, ținutul a fost în general unul sărac, acesta a dat mulți milioane de noapți. Avuțiile Maramureșului au fost în mâna unor ticăloși, care nu au avut nimic în comun cu țelurile mărețe ale localnicilor cinstiți. Jaful a fost unul de neimaginat, nici chiar pe vremea năvălirilor barbare nu s-a comis atâta nedreptate. Un episod cunoscut al vremii a fost „Afacerea Cuhea”, în care au fost implicați medicul primar de județ Zsiga Pop, Fried Wilmoș un potențat al județului și conducerea comunei. Aceștia au făcut un schimb oneros, prin faptul că, o pădure de stejar ce valora 4.000.000 de lei a fost schimbată cu un munte, a cărui valoare era nesemnificativă. De aici, nu a mai fost mult până la o revoltă a sătenilor.

Un rol important în exploatările forestiere ilegale, l-au jucat și fabricile de cherestea. Astfel, la Borșa, de exemplu, funcționau simultan opt fabrici ce exploatau ilicit pădurile țăranilor maramureșeni. În Vișeu de Sus, exploatarea frasinului a fost o sursă de îmbogățire rapidă, un rol central, în acest sens, jucându-l o firmă din Germania, care a intrat în posesia unui permis de exploatare pe câțiva metri cubi de frasin, dar a jefuit statul timp de doi ani. Cifric, s-a ajuns astfel de la o înțelegere pentru 10 metri

6 Dr. A. Balint, „Starea sanitară a orașului Sighet”, *Astra Maramurășului*, anul I, nr. 12-13, Sighet, 22 aprilie 1927, p. 2.

7 Dr. Pop Sigismund, „Starea Sanitară a Județului Maramureș în anul 1930”, *Acțiunea Maramurășană*, anul II, nr. 3, Sighet, 15 februarie 1931, pp. 3-4.

8 *Ibidem*.

cubi, la pagube ce au însumat mii de metri cubi de lemn.⁹ De asemenea, posesorile au fost conduse de comitete interimare, acestea neavând grijă de avutul care le-a fost încredințat, fiind astfel un mediu favorabil ilegalităților ce derivă din gestionarea iresponsabilă a patrimoniului silvic local.

Totodată, calamitățile naturale nu au ocolit tristul Maramureș interbelic, în acest sens, de precizat ar fi inundațiile din anii 1927, 1929 și 1933, care au provocat numeroase daune materiale, prin afectarea drumurilor, digurilor, podurilor, gărilor și mai ales a recoltelor. Astfel, s-a ajuns în nefericita situație de a se face apel, către guvernul României și alte județe înstărite.¹⁰ Cauzele mizeriei în care s-a zbatut Maramureșul interbelic au fost: 1) ruperea județului în două sau chiar trei părți, partea cea mai mare atribuindu-se Cehoslovaciei; 2) regresul vieții comerciale a orașului Sighet rămas capitala unui județ care cuprinde doar o treime din vechiul Comitat al Maramureșului; 3) reducerea veniturilor administrației județene; 4) epuizarea bogăției forestiere; 5) afaceri necinstite care au dus la sărăcie; 6) neimplicarea tineretului din Maramureș în salvarea județului.¹¹ Toate acestea pot fi puse, într-o oarecare măsură, și pe seama Primului Război Mondial (1914-1918), care a dus la un cataclism din punct de vedere moral, cetățenii pierzându-și busola după împlinirea mărețului vis de unire a tuturor românilor într-un singur stat. Războiul, prin apropierea morții a învățat cetățenii să disprețuiască legile vitale și legile naturale. „Cel ce simte natural apropierea morții pierde ce este pământesc în el, devine mai bun, mai aproape de dumnezeire; cel ce trăiește însă sub amenințarea năprasnică a morții pierde ce este omenesc în el și devine un rătăcit aproape de bestialitate”.¹² Din punct de vedere spiritual Marele Război a avut consecințe nefericite, care, după cum s-a văzut s-au adăugat consecințelor economice și culturale.

9 „Tălharii Frasinilor din Vișeu de sus”, *Maramureșul*, anul X, nr. 2, Sighet, 13 martie 1936, p. 2.

10 „Inundațiile din Maramurăș”, anul VII, nr. 19, Sighet, 29 iunie 1929, p. 2.

11 Artur Anderco, „Afacerismul maramureșan”, *Graiul Maramureșului*, anul IV, nr. 135, Sighet, 26 martie 1936, p. 1.

12 Margareta Bergeanu, „Scăderea morală, consecință a războiului”, *Astra Maramurășului*, anul I, nr. 40, Sighet, 17 decembrie 1927, p. 1.

Suferințele Maramureșului interbelic sub lupa presei românești

Rezumat: Presa Maramureșului istoric interbelic a avut o evoluție fluctuantă, raportat la apariții, dar a reușit să surprindă sintetic o serie de teme politice și social-economice ale vremii. În paginile ziarelor erau aprig discutate subiecte precum: litigiile internaționale asupra granițelor Maramureșului, izolarea provinciei de România, salubritatea deficitară a zonelor urbane și rurale, igiena precară a locuitorilor, calamitățile naturale, șomajul, marginalii – cu referire la vagabondaj și comuniști, decăderea morală, jaful pădurilor, specula, înșelarea țăranilor, falimentul economic.

Cuvinte cheie: Maramureș, interbelic, presă, suferință, sărăcie, moarte infantilă, alcoolism, furt, vagabondaj.

The Sufferings of Interwar Maramures through the Looking Glass of the Romanian Press

Abstract: The press in interwar historical Maramureș had a fluctuating evolution as far as publications are concerned, but it managed to synthesise a series of political and socio-economical subjects relevant to the time. In their pages one could observe thoroughly debated topics such as: international litigations concerning the borders of Maramureș, the isolation from Romania of the province, the deficient sanitation in both urban and rural areas, the precarious personal hygiene of the inhabitants, natural disasters, unemployment, marginalized (to be understood as mostly referring to vagabonds and communists), moral decadence, forest depredation, fraud, scamming of the peasants, bankruptcy.

Keywords: Maramureș, interwar, press, suffering, poverty, child mortality, alcoholism, theft, vagabondage.